

قرائت انسانی از سیره پیامبر(ص) مهمترین نیاز امروز است

استاد پردیس فارابی دانشگاه تهران با بیان اینکه به شدت به قرائت انسانی از سنت پیامبر(ص) در عصر حاضر نیاز داریم، گفت: قرائت انسانی...

استاد پردیس فارابی دانشگاه تهران با بیان اینکه به شدت به قرائت انسانی از سنت پیامبر(ص) در عصر حاضر نیاز داریم، گفت: قرائت انسانی از سنت ایشان بسیار مهم است و اولین بعد این است که پیامبر(ص) هرگز اجازه نمی دادند فرد مسلمان در تعاملات انسانی خود بدون علم گام بردارد.

سنت پیامبر (ص) به عنوان یک منبع اصلی دین اسلام، نقش مهمی در زندگی مسلمانان دارد. این سنت در زمینه های مختلفی از جمله عقاید، اخلاق، احکام و رفتار فردی و اجتماعی مسلمانان تأثیرگذار است و به عنوان راهنمایی برای زندگی سعادت‌مندانه در دنیا و آخرت عمل می کند.

در عصر حاضر، توجه به سنت پیامبر (ص) و عمل به آن، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. مسلمانان باید با مطالعه ی دقیق سنت نبوی و عمل به آن، در مسیر هدایت و سعادت قرار گیرند و از هرگونه انحراف و بدعت دوری جویند.

خبرنگار ایکن در آستانه ایام وفات پیامبر گرامی اسلام(ص) به سراغ حجت الاسلام والمسلمین محمدعلی مهدوی راد؛ استاد پردیس فارابی دانشگاه رفته است تا در خصوص اهمیت توجه به قرآن و سنت با این استاد فرهیخته به گفت و گو بپردازد که در ادامه می خوانیم:

ایکنا - در ابتدای بحث بفرمایید نگاه حضرت علی(ع) به سنت پیامبر(ص) چگونه است؟

حضرت علی(ع) در آستانه شهادت، دو وصیت نامه دارند که هر دو با اندکی اجمال و تفصیل در نهج البلاغه آمده است؛ در هر دو وصیت نامه توصیه و سفارش اکید به سنت و اقامه آن شده است؛ فرمودند: «الله لا تشرکوا به شیئا و سنه محمد(صلی الله علیه وآله) و لا تضیعوا سنته». اقامه سنت و تأکید بر اقامه سنت رسول الله(ص).

اگر نگاه دقیقی به آموزه های ثقلین داشته باشیم در خواهیم یافت که از آموزه های نبوی و علوی که از علی(ع) تا توقیعات حضرت حجت بن الحسن عسکری(عج) شامل می شود دو تا وصیت اکید سرلوحه وصایا خواهد بود که یکی قرائت، فهم و عمل به قرآن کریم و دیگری سنت است.

قرآن نقشه راه است و همانطور که نزولش بر عهده رسول الله(ص) است تبیین و معنادار کردن قرآن هم بر عهده پیامبر(ص) است. علی(ع) در یکی از خطبه ها فرمودند کتاب الله(قرآن) در اختیار شماست یعنی ساکت و صامت است و باید آن را به زبان دریاورید؛ «فاستنطقوه». حضرت رسول الله(ص) در یک جمله کوتاه و بسیار مهم فرمودند: «فاستنطقوه بسنتی». یعنی اگر قرآن را بخواهید به زبان در بیاورید و از آموزه های آن بهره ببرید؛ باید به سراغ سنت من بیایید و من به شما خواهم گفت چگونه از قرآن بهره ببرید.

ایکنا - محیط های علمی ما اعم از حوزه و دانشگاه چه نسبتی با این فرمایش حضرت علی(ع) برقرار کرده اند؟

واقعیت این است که ما در آموزش ها و تعالیم و رشته های حوزوی و دانشگاهی در مورد ابعاد سنت و جایگاه سنت و کارکرد آن در زندگی کم کاری کرده ایم؛ من در پژوهشی که چندسال قبل انجام دادم به نام آفاق سنت که البته آن چنان که دوست داشتم نشد، به تعریف سنت و ... پرداختم؛ زیرا معتقدم ما از تعریف سنت تا ابعاد گسترده آن مشکل داریم.

«وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ». این آیه کریمه سه ضلع یا سه کارکرد و موقعیت را برای هدایت انسان و رسیدن او به قله کرامت و انسانیت مطرح می کند؛ اول خداوند سبحان است که باید نقشه راه را در اختیار بنده بگذارد. وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ.

خداوند قرآن را فرستاد و این قرآن را پیامبر(ص) با اقوال، افکار و اعمال خود معنادار می کند و ضلع دیگر هم تفکر ماست یعنی

مؤمن است که باید بیندیشد و با سنت همراهی کند و از درون سنت برای زندگی خود استوارترین، بهترین و کارآمدترین راه را برگزیند چنانچه قرآن کریم فرموده است: «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا».

پیامبر(ص) در جمله کوتاهی که فرمودند: «فاستنطقوه بسنتی» یعنی با سنت من به سراغ قرآن بروید از معنا کردن کلمه، واژه، جمله محدود و ظاهری آن تا ابعاد ژرف آیات الهی در سنت پیامبر(ص) ما راه داریم و تبیین راه بر عهده داریم؛ در آیه ۶۰ سوره اسراء بیان شده است: وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أُرِيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنَحْوَهُمْ قَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا؛

این آیه، آیه بسیار مهمی است و خداوند سبحان براساس روایاتی که داریم پیامبر(ص) شب خواب دیدند کسانی بر منبر ایشان بالا می روند و پایین می آیند و از خواب بیدار شده و نگران هستند و وقتی مردم دیدند ایشان اندیشناک هستند ماجرا را پرسیدند و ایشان فرمودند: خواب دیدم که بنی امیه و فرزندان امیه به منبر من فراز می روند و فرود می آیند.

در ادامه آیه بحث شجره ملعونه مطرح شده است، که آیه بسیار حساسی است. این آیه برای نقشه راه آینده امت اسلامی کلیدی و محوری است؛ یعنی پیامبر(ص) این آیه الهی را برای آینده امت اسلامی بیان فرموده و آن اینکه مصداق شجره ملعونه بنی امیه است تا مردم بدانند نباید سراغ چنین گروهی بروند. اگر این آیه را کنار آیه تطهیر «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» قرار دهیم، بر اساس تفسیر، تأویل و مصداق یابی آیه، اهل بیت(ع) مصداق آیه هستند. این دو آیه روشننگری برای آینده امت است. یعنی خداوند یک دایره طهر و یک دایره رجس ایجاد کرده است که دایره رجس، امویان و دایره طهر، اهل بیت(ع) هستند.

ایکنا - یعنی به تعبیر جناب عالی خداوند براساس این دو آیه، راهبرد آینده بشریت را ترسیم کرده است؟

بله دقیقاً. بنده به کسانی که عربی بلدند پیشنهاد می کنم «معالم الفتن» زنده یاد مرحوم سعد ایوب از علمای بزرگ مصر را که مستبصر و شیعه شد بخوانند که با عنوان «ژرفای فتنه ها» ترجمه شده است. امویان فتنه هستند و این فتنه آنان هنوز هم ادامه دارد. بنابراین کارکرد سنت در حقیقت معنادار کردن قرآن کریم است.

ایکنا - پیامبر(ص) هم روایات متعددی در مورد اهمیت قرآن فرمودند که مکمل آیات قرآن است در این خصوص توضیح دهید.

بله- پیامبر(ص) فرمایشات زیادی دارند از جمله فرمودند: وقتی ظلمات جهل، مانند قطعات تو در توی شب تاریک، سراغ شما آمد به قرآن مراجعه کنید که این مسیر تاریک را با چراغ سنت روشن کنید؛ همه ابعاد سنت برای ما مهم است؛ حضرت سجاد(ع) فرمودند؛ به فرزندان خود مغازی رسول الله(ص) را تعلیم دهید چنان چه قرآن را تعلیم می دهید؛ یا ما به فرزندانمان مغازی رسول الله(ص) را تعلیم می دهیم؛ چنان چه قرآن را آموزش می دهیم.

همه ابعاد سنت رسول الله(ص) برای ما تأمل برانگیز و قابل بهره برداری است حتی جنگ ها. قرآن صرفاً برای خواندن نیست بلکه برای تأمل است که متأسفانه این را هم به درستی انجام نمی دهیم. قرآن یک مرحله مکی و یک مرحله مدنی است و تأمل در مدنی و مکی بودن بسیار مهم است و بخشی از آن را خود مؤمنان از ظاهر قرآن متوجه می شوند؛ بنده بارها تکرار کرده ام که قرآن چون هدی للناس است بیان للناس هم هست و انسان حتی در حد کمترین سواد قرآنی هم باشد می تواند با آن انس بگیرد.

قرآن فرموده است دروغ نگوئید؛ این که تفسیر نمی خواهد؛ قرآن فرموده است غیبت نکنید: وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّبَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ. یا «مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ؟ قَالُوا لَمْ تَكُ مِنَ الْمُذْئِبِينَ؛ وَلَمْ تَكُ تُطْعِمُ الْمِسْكِينَ»؛ چه چیزی شما را به انتهای جهنم انداخته است؛ ما نماز نمی خواندیم و به زبردستان کمک نمی کردیم. قرآن برای زندگی است و تأکید رسول الله(ص) بر بهره مندی از قرآن است. در روایت نقل شده است که پرسیدند ما افضل الاعمال و پیامبر(ص) فرمودند: قرآن را بخوانید و به پایان که رسیدید باز از ابتدا شروع کنید یعنی قرآن را رها نکنید.

برخی علمای بزرگ بیان کرده اند که در صدر اسلام ادب قرائت قرآن این بود که وقتی قرآن به انتها رسید تمام نمی کردند بلکه مقداری از حمد و بقره را هم می خواندند. همراهی با قرآن اینقدر مهم است و این یعنی همواره با قرآن باشید.

حضرت سجاد(ع) فرمودند: اگر مردم در مغرب و مشرق بمیرند و من در دنیا تنهای تنها باشم و قرآن همراه من باشد هیچ نگرانی و تنهایی ندارم. بنابراین خوب است در ایام رحلت رسول الله(ص) در سبک زندگی و سیره پیامبر(ص) تأمل بیشتری داشته باشیم به خصوص اینکه ایشان بر قرائت قرآن تأکید و اهتمام فراوانی هم داشتند.

ایکنا - در حال حاضر شرایط سختی را در منطقه داریم چه چیزی باید مدنظر امت اسلامی به خصوص برای تکریم سنت پیامبر(ص) باشد؟

به نظر بنده، ما به شدت به قرائت انسانی از سنت پیامبر(ص) نیاز داریم؛ قرائت انسانی از سنت ایشان بسیار مهم است؛ اولین بعد این است که پیامبر(ص) هرگز اجازه نمی داد فرد مسلمان در تعاملات انسانی خود بدون علم گام بردارد؛ قرآن کریم فرموده است: لا تقف ما لیس لك به علم. از مهمترین آموزه های قرآن است و یکی از مهمترین راهبردهای قرآن برای ما از سوره نور از آیات ۱۱ تا ۲۲ قابل استخراج است.

روح این آیات درگیری به شایعه و بی توجهی به شایعه است؛ یعنی اگر زندگی را به شایعه مبتنی کنید مانند خوره زندگی شما را خواهد خورد؛ قرآن مکررا توصیه به دوری از فضا سازی، جوسازی و محیط آفرینی دشمن کرده است؛ زیرا به ضرر و علیه شماست. در آیه ۲۱ سوره «انعام» راهبرد اصلی آن این است که تحت جوسازی دشمن قرار نگیرید و اگر این کار را بکنید شرک ورزیده اید.

یکی از مهمترین ابعاد هدایتی قرآن این است که برای زندگی در سایه خبر، اندیشه و فکر باید به خودتان متکی باشید؛ در آیه دیگر قرآن کریم داریم که با مشرکان و جریان سازان شرک همراهی نکنید و با آنان ننشینید و به سخنانشان گوش ندهید مگر اینکه به جامعه ایمانی بازگردند. دشمن هیچگاه برای مؤمنان خیر نخواست و نمی خواهد؛ از مواضع اولیه امویان تا کنون پیداست اینها به عهد، قول و گفتارشان هیچ پایبندی ندارند.

آنچه مهم است این است که مؤمن هوشیار و بیدار باشد، رصد کند و در بلندای رصد کردن بنگرد، ببیند، گزینش کند و تحت تاثیر قرار نگیرد و سنت پیامبر(ص) مهمترین راهبرد در این زمینه است.

گفت و گو از علی فرج زاده